

Sygn. akt I CSK 67/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z powództwa Z. B. (M.) Spółki z o.o. w M.

przeciwko Przedsiębiorstwu Produkcyjno-Handlowemu "P." Spółce z o.o.

w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 20 listopada 2013 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 lipca 2012 r.

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Z. B. (M.) Sp. z o.o. w M. wniosła ostatecznie o zasądzenie od Przedsiębiorstwa Produkcyjno - Handlowego „P.” Sp. z o.o. w W. kwoty 503 570,21 zł z odsetkami z tytułu zwrotu części ceny zapłaconej stronie pozwanej za towar, który nie został jej dostarczony. Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa. Nie kwestionując faktu zapłaty za niedostarczony towar, podniosła zarzut potrącenia własnej wierzytelności należnej z tytułu kary umownej przewidzianej w umowie łączącej strony.

Wyrokiem z dnia 19 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo co do kwoty 503.570,21 z odsetkami ustawowymi od dnia 17 października 2008 r. oraz orzekł o kosztach postępowania. Ustalił, że strony zawierały i realizowały kontrakty dotyczące zakupu zamrażarek. Na podstawie umowy z dnia 29 stycznia 2002 r. powód zobowiązał się w okresie kolejnych 5 lat, zamawiać na swoje potrzeby zamrażarki sprzedawane przez pozwaną, w ilości określonej w odrębnych kontraktach. Pozwana natomiast nabyła od powoda części zamienne firmy Z. za łączną kwotę 900.000 zł, która miała być rozliczana w częściach, proporcjonalnie do liczby zamrażarek zakupionych przez stronę powodową w kolejnych latach, łącznie 12000 zamrażarek. Strona powodowa zobowiązała się do magazynowania części sprzedanych stronie pozwanej, pokrywania powstających w tym zakresie strat, zakupu zamrażarek wyprodukowanych z tych części, jak również do zapłaty dodatkowego odszkodowania równego zapłaconej cenie przez stronę pozwaną za części firmy Z. i zwolnienie pozwanego od pozostałej części tej ceny za jednostronne zerwanie umowy albo jej niehonorowanie, a okolicznością uwalniającą powoda od zapłaty tak ustalonego odszkodowania było zakupienie od strony pozwanej 12 000 zamrażarek w wykonaniu umowy z dnia 29 stycznia 2002 r. Wiosną 2008 r. strona powodowa zamówiła dalszą partię 350 zamrażarek oraz 128 witryn na łączną kwotę 1 402 449,13 zł, która w całości została zapłacona, jednakże strona pozwana zrealizowała część zamówienia i dostarczyła zamrażarki i witryny o wartości 985 278,92 zł, nie sprzedała natomiast stronie pozwanej zamrażarek i witryn o wartości wynoszącej 433 162,30 zł. W fakturze z dnia 15 kwietnia 2008 r. strona pozwana dokonała kompensaty swojej należności z tytułu rozliczenia ostatniej części ceny za części i uznając, że strona powodowa nie

wywiązała się z obowiązku zakupu 12 000 zamrażarek oraz że nienależycie wywiązała się z obowiązku przechowywania części, pismem z dnia 21 listopada 2008 r., podpisanym przez radcę prawnego D. W., potrącił pozostałą część ceny uiszczoną przez stronę powodową tj. kwotę 433.162,20 zł z własną należnością, która na podstawie powołanej umowy została wyliczona na łączną kwotę 1.932.216 zł. Składała się na nią kwota 1.011.600 zł uiszczona tytułem ceny za nabyte części do zamrażarek, którą powód, zdaniem strony pozwanej, powinien zwrócić tytułem odszkodowania za niewykonanie obowiązku zakupu 12 000 zamrażarek, jak również kwota 920.616 zł z tytułu szkody spowodowanej niewłaściwym przechowywaniem części nabytych od strony powodowej na podstawie umowy z dnia 29 stycznia 2002 r. Sąd Okręgowy uznał, że powództwo w części, w jakiej nie zostało cofnięte, zasługuje na uwzględnienie. Skoro powód zapłacił za towar, którego w części nie otrzymał, to po odstąpieniu do umowy, należy mu się zwrot tej części ceny. Uznał, że nie było podstaw do naliczenia przez stronę pozwaną kary umownej, a ponadto podzielił stanowisko powoda, że strona pozwana nie wykazała, aby radca pr. D. W. była umocowana do dokonania potrącenia w piśmie z dnia 21 listopada 2008 r.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 26 lipca 2012 r. oddalił apelację strony pozwanej i orzekł o kosztach procesu. Uznał, że orzeczenie Sądu pierwszej instancji jest prawidłowe, choć przeoczył on ograniczenia obowiązujące w postępowaniu gospodarczym, które należało w sprawie zastosować, przez co uwzględnił takie okoliczności, które w sprawie nie podlegały badaniu. Wskazał, że zastosowanie przepisów obowiązujących w postępowaniu w sprawach gospodarczych obligowało obie strony do przytoczenia wszystkich okoliczności dotyczących przedmiotu sporu w pierwszych pismach procesowych; z tych obowiązków wywiązała się tylko strona powodowa. Strona pozwana, która w sprzeczności powołała się na potrącenie, miała obowiązek wykazania że D. W., która złożyła oświadczenie o potrąceniu, była do tego umocowana. Sąd Apelacyjny uznał, że w sposób wymagany w postępowaniu w sprawach gospodarczych strona pozwana nie tylko nie wykazała, że radca pr. D. W. faktycznie została umocowana do złożenia oświadczenia o potrąceniu, ale we właściwym czasie nawet nie podnosiła takiego twierdzenia. Zatem stosownie do art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., strona

pozwana utraciła możliwość późniejszego powołania i wykazania tej okoliczności. Sąd Okręgowy przyjął więc trafnie, że czynność potrącenia dokonanego przed procesem nie została prawidłowo wykazana oraz że oświadczenie złożone przez D. W. było nieważne (art. 104 zd. 1 k.c.). Dokonując wykładni umowy uznał także, że niezasadne było stanowisko strony pozwanej, iż powód nie wywiązał się z umowy z dnia 29 stycznia 2002 r., co jej zdaniem uzasadniało naliczenie kary umownej przedstawionej do potrącenia. W ocenie Sądu Apelacyjnego ta umowa nie nakładała na kupującego obowiązku nabycia 12 000 zamrażarek w okresie jej obowiązywania. Strona pozwana nie wykazała także podstaw do dokonania potrącenia w związku z karą umowną z tytułu nienależytego wykonania przez stronę powodową umowy przechowania części do zamrażarek zakupionych przez stronę pozwaną.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony skargą kasacyjną przez stronę pozwaną w całości. Skarga kasacyjna została oparta na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach podstawy naruszenia przepisów prawa materialnego skarżący zarzucił obrazę art. 65 § 2 k.c., art. 65 § 2 w zw. z art. 353 § 1 k.c., art. 483 § 1 k.c., art. 484 § 1, art. 498 § 1 i 2 i art. 499 k.c. oraz art. 104 k.c., a w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania podniósł obrazę art. 382 w zw. z art. 391, art. 479^{14a} i art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., art. 382 w zw. z art. 479^{14a} i art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. oraz art. 479^{14a} i art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. W oparciu o te zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o jego uchylenie i oddalenie powództwa w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Strona pozwana w skardze kasacyjnej nie kwestionowała istnienia wierzytelności strony powodowej w zakresie, w którym została zasądzona na jej rzecz przez Sąd Okręgowy. Zarzuty skargi kasacyjnej zmierzają do zakwestionowania oceny Sądu Apelacyjnego, że nie zachodziła podstawa do oddalenia powództwa z uwagi na potrącenie dokonane przez stronę pozwaną. Ocena ta była podyktowana stwierdzeniem o niewykazaniu przez stronę pozwaną właściwego umocowania osoby, która złożyła oświadczenie o potrąceniu oraz niewykazania istnienia wierzytelności przedstawionej do potrącenia,

z uwzględnieniem rygorów wynikających z zastosowania w sprawie przepisów regulujących postępowanie w sprawach gospodarczych.

Bezsporne jest, że oświadczenie o potrąceniu w imieniu strony pozwanej złożyła radca prawny D. W. w piśmie z dnia 21 listopada 2008 r. Sąd Apelacyjny stwierdził, że strona pozwana nie tylko nie wykazała jej umocowania do dokonania potrącenia ale nawet we właściwym czasie „nie podnosiła takiego twierdzenia” i z tego względu jej oświadczenie „było nieważne, stosownie do art. 104 k.c.” Stanowisko to zostało zasadnie zakwestionowane w skardze kasacyjnej.

Uwzględniając, że w sprawie został wydany nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym miał w niej zastosowanie art. 479^{14a} k.p.c. W sprzeciwie od nakazu zapłaty strona pozwana powinna była zatem powołać zarzuty przeciwko żądaniu pozwu oraz powołać odpowiednie fakty i dowody pod rygorem ich prekluzji. Jednakże wbrew stwierdzeniom Sądu Apelacyjnego strona powodowa w sprzeciwie od nakazu zapłaty z dnia 7 września 2009 r. stwierdziła wyraźnie nie tylko, że dokonała potrącenia, ale podniosła również, że potrącenia dokonał jej pełnomocnik D. W. i wносиła aby dla wykazania dokonanego potrącenia, niezależnie od odpisu oświadczenia o potrąceniu dołączonego do sprzeciwu, przesłuchać w charakterze strony prezesa zarządu strony pozwanej P. B. W sprzeciwie znalazło się nie budzące wątpliwości stwierdzenie, że ten dowód ma być przeprowadzony „na okoliczność umocowania radcy prawnego D. W. do reprezentowania spółki i złożenia w imieniu pozwanego oświadczenia o potrąceniu”. Sąd Apelacyjny bezzasadnie stwierdził również, że udowodnienie umocowania pełnomocnika wymagało „załączenia przynajmniej osobiście potwierdzonej kopii takiego pełnomocnictwa”. Stanowisko to jest błędne, gdyż wykazanie udzielenia pełnomocnictwa mogło nastąpić na ogólnych zasadach, przy wykorzystaniu ogólnie dopuszczalnych środków dowodowych. Z przyczyn wyżej wskazanych uzasadniony był zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. w zw. z art. 479^{14a} i art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. oraz art. 104 k.p.c.

W skardze kasacyjnej zakwestionowano również zasadnie stanowisko Sądu Apelacyjnego dotyczące bezskuteczności dokonanego potrącenia z uwagi na niewykazanie istnienia wierzytelności przedstawionej do potrącenia. Sąd Apelacyjny uwzględnił, że strona pozwana twierdziła, iż przysługuje jej wierzytelność z tytułu kary

umownej na dwóch podstawach, tj. z uwagi na niezakupienie przez stronę powodową uzgodnionej ilości zamrażarek oraz z powodu niewłaściwego przechowywania przez stronę powodową zakupionych przez nią materiałów. Oceny istnienia tych podstaw do dokonania potrącenia dokonał odrębnie w oparciu o odmienne kryteria. Pierwszą z nich uznał za nieuzasadnioną w oparciu o wykładnię postanowień umowy. Dokonując tej oceny stwierdził, że „jakość zapisów zawartych w umowie z dnia 29 stycznia 2002 r. pozostawia wiele do życzenia” a związane z tym „ryzyko oraz konsekwencje mogą obciążać wyłącznie stronę wywodzącą roszczenia a umowy zapisanej w tak niestaranny sposób”, co miało dotyczyć strony pozwanej powołującej się na zastrzeżoną w umowie karę umowną. Ta ocena nie jest uzasadniona i musi być uznana za błędną. Rolą Sądu było stwierdzenie jakie ustalenia odnośnie kary umownej wprowadzono do umowy bez względu na sposób jej zredagowania, przy uwzględnieniu reguł wykładni oświadczeń woli składanych przez strony, określonych w art. 65 § 2 k.c. Wobec niejasnych sformułowań zamieszczonych w umowie nie można było poprzestać wyłącznie na ocenie jej postanowień, do czego ograniczył się Sąd Apelacyjny. Jednocześnie dokonał on wadliwej wykładni zawartych w umowie zapisów. W umowie zastrzeżono karę umowną w przypadku „niehonorowania umowy”. Sąd Apelacyjny bezzasadnie stwierdził, że ten zapis w umowie odnosi się do „zaprzeczenia okoliczności obowiązywania umowy, a więc z całkowitym niewykonywaniem wynikających z niej obowiązków” i nie może być utożsamiany z pojęciem nienależytego wykonania umowy. Nie można przyjąć, że samo użycie przez strony w umowie zwrotu „niehonorowanie umowy” wskazuje na zamiar wyłączenia uprawnienia do dochodzenia kary umownej w przypadku nienależytego wykonania umowy.

Sąd Apelacyjny stwierdził również, że w sprzeciwie od nakazu zapłaty strona pozwana nie zgłosiła dowodów niezbędnych do wykazania wysokości szkody. Wskazuje to, że Sąd Apelacyjny za przesłankę roszczenia a tytułu kary umownej uznał wykazanie wysokości szkody, co w skardze kasacyjnej zostało zasadnie zakwestionowane w ramach zarzutu naruszenia art. 484 § 1 k.c.

Sąd Apelacyjny bezpodstawnie uznał także, że strona pozwana nie wykazała podstaw do naliczenia kary umownej z uwagi na nienależyte przechowywanie części zamiennych zakupionych przez stronę pozwaną. Stwierdzenie, że część dowodów powołanych dla wykazania wskazujących na to

okoliczności została zgłoszona z naruszeniem art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., bez określenia jakie konkretnie dowody zostały uznane za sprekludowane, uzasadniało już zarzut naruszenia tego przepisu. Nie budzi przy tym wątpliwości, że strona pozwana w sprzeciwie od nakazu zapłaty zawnioskowała dowody z zeznań świadków i dokumentacji zdjęciowej obrazującej sposób przechowywania części przez stronę powodową. Sąd Apelacyjny bezzasadnie uznał te dowody za nieprzydatne do wyjaśnienia tych okoliczności. Waler tych dowodów powinien być ocenić po ich przeprowadzeniu. Zupełnie nieuzasadnione było zaś stwierdzenie, że za dowód wykazujący aktualny stan części mógł być uznany wyłącznie dowód z ich oględzin, a dla wykazania ich „jakości i gospodarczej przydatności” niezbędny byłby dowód z opinii biegłego. Wybór dowodów, za pomocą których strona zamierza wykazać istotne dla niej okoliczności należy do strony, a odmienne wyobrażenie sądu o ich przydatności w tym zakresie nie uzasadnia ich pominięcia przy ustalaniu stanu faktycznego sprawy.

Z przyczyn wyżej wskazanych skarga kasacyjna podlegała uwzględnieniu i zaskarżony nią wyrok został uchylony na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.